

Nederlands perspectief van wereldmarktleider biologisch uitgangsmateriaal

Er is veel te regelen, te doen en te verdienen

door Bertus Buizer

Sinds het artikel in 'Het Financieele Dagblad' van 19 augustus 2013 getiteld '*EU-landen maken potje van regels voor biologische boeren*' verscheen, waarin vanuit het Nederlandse bedrijven netwerk Organicseeds.nl werd gewezen op de grote maar nog onbenutte economische kansen voor de Nederlandse bedrijven in de sector uitgangsmateriaal, hebben diverse Nederlandse land- en tuinbouw vakbladen hier positieve aandacht aan besteed: 'Primeur' (het vakblad voor de AGF-handel) deed dat bijvoorbeeld in het nummer van september 2013, 'Groenten & Fruit' in dat van 17 oktober 2013 en 'Biofood' (een uitgave van Bionext) in het nummer van oktober - november 2013.

Ook in de Tweede Kamer is het punt aan de orde geweest. Staatssecretaris Sharon Dijksma van het Ministerie van EZ heeft daarover vragen beantwoord aan Tweede Kamerlid Sjoera Dijkers. [Zie vragen en antwoorden 2 en 3 op pagina 2 van het verslag van 18 september 2013 van de Tweede Kamer.](#)

In alle genoemde vakbladen is te lezen dat het gebruik van biologisch zaad alleen in Nederland goed geregeld is en dat de andere EU-lidstaten het daarmee nog niet zo nauw nemen. Dit laatste schaadt volgens Organicseeds.nl de ontwikkeling van onze veredelingsbedrijven en het Nederlands perspectief om wereldmarktleider op het gebied van biologisch uitgangsmateriaal te worden.

De deelnemers aan Organicseeds.nl pleiten al sinds januari 2010 voor een Level Playing Field in Europa wat betreft het verplichte gebruik van biologisch uitgangsmateriaal voor de biologische teelten. Ook de biologische boeren in Nederland zijn gebaat bij een gelijk speelveld, want er kunnen dan meer rassen worden ontwikkeld die geschikt zijn voor de biologische teelt. En door het verplicht gebruik van biologisch uitgangsmateriaal, waarin Nederland voorop loopt, zijn zij met hun producten nu al jaren duurder uit dan collega's in de andere EU-lidstaten. Dat schaadt hun marktpositie. En dat terwijl de markt voor biologische producten in Europa en wereldwijd jaarlijks met meer dan 10% groeit, ook in crisistijd!

Daarom past nogmaals een dringende oproep aan het Nederlandse kabinet om er op EU-niveau voor te zorgen, dat de regels voor het verplicht gebruik van biologisch uitgangsmateriaal beter worden toegepast en dat die in alle EU-lidstaten worden gehandhaafd.

Nederland is al jaren de tweede wereldexporteur - na de VS - van agrarische producten. Op het gebied van pootaardappelen is Nederland zelfs al heel lang wereldmarktleider. Ook in uitgangsmateriaal voor andere voedingsgewassen en voor siergewassen staat Nederland hoog aangeschreven in de wereld.

In de afgelopen ruim 15 jaar heeft Nederland ook de groei ingezet in de veredeling, vermeerdering en afzet van uitgangsmateriaal voor de biologische plantaardige teelten van voedings- en siergewassen en groenbemestingsgewassen.

Was het aantal kweek- en handelsbedrijven in Nederland vijftien jaar geleden nog op een hand te tellen, tegenwoordig zijn in ons land ruim 20 grotere en kleinere kweek- en handelsbedrijven actief, die hoogwaardig uitgangsmateriaal voor de biologische plantaardige teelten op de markt brengen. Ongeveer de helft daarvan neemt deel aan Organicseeds.nl, een bedrijsvennetwerk van prominente kweek- en handelsbedrijven in Nederland. In het kader van dit netwerk worden projecten ontwikkeld,

uitgevoerd of ondersteund voor een optimale afstemming van vraag en aanbod van biologisch uitgangsmateriaal.

Het merendeel van die ruim 20 kweek- en handelsbedrijven bedient de biologische markt nog vanuit het gangbare veredelingsprogramma. Want het opzetten van een nieuw veredelingsprogramma vraagt veel tijd en investeringen. Een enkel kleiner bedrijf werkte altijd al geheel met een biologisch veredelingsprogramma en heeft dat uitgebreid. Enkele grotere kweek- en handelsbedrijven hebben naast het gangbare veredelingsprogramma een programma voor de biologische markt. Want het areaal biologische land- en tuinbouw heeft inmiddels een flinke groei doorgemaakt. In de EU is nu al 3% van het areaal cultuurgrond bestemd voor biologische landbouw. In 2012 kwam het totale areaal biologisch zowel in Frankrijk als in Duitsland boven de een miljoen hectare. Beide buurlanden en ook Vlaanderen zetten dan ook flink in op biologische landbouw. Het blijkt bovendien bepaald geen eendagsvlinder.

Het areaal biologische land- en tuinbouw groeit jaarlijks in Europa en wereldwijd met ruim 7% en de consumptieve bestedingen aan biologische producten zelfs structureel met ruim 10% per jaar. Nederlandse ondernemers staan bij wijze van spreken klaar om in dit gat in de markt te springen. Technisch gezien kan dat sowieso, want we hebben veel goede kwekers met veel praktische kennis en ervaring en we hebben goed onderzoek en advies en goed geoutilleerde kweek- en handelsbedrijven die al vele jaren goed op de wereldkaart staan. Dat kunnen we allemaal nog veel meer en beter benutten dan we nu doen.

1 Enkele deelnemers Organicseeds.nl in beeld

Bonna Terra

Bonna Terra is in 1999 opgericht als de biologische tak van HZPC Holland b.v., winnaar van de Innovatieprijs 2013 van PotatoEurope 2013¹. Als 100 % dochter onderschrijft Bonna Terra samen met dit moederbedrijf HZPC het belang van biologische teelt en duurzaamheid.

“HZPC heeft al meer dan een eeuw ervaring in pootgoedteelt en handel. Daarin is een mondiaal netwerk ontwikkeld dat een zeer solide basis vormt voor de teelt en afzet van onze biologische aardappelen”, aldus verkoopmanager Walter Testers van Bonna Terra.

“De biologische aardappelen worden geteeld door onze eigen poot – en consumptietelers en staan onder controle van NAK en Skal Bio Control”, vervolgt Walter. “Afname gebeurt door telers en handelshuizen in binnen- en buitenland. Op dit moment vindt de export met name plaats naar Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië en Zweden”.

Bonna Terra heeft momenteel 3 rassen in het pakket, te weten, Annabelle, Monalisa en Triplo. Annabelle is een vastkokende aardappel en wordt zeer gewaardeerd om haar smaak, veelal in Nederland en Duitsland.

Monalisa is een licht kruimige aardappel, goede smaak, voor midden en Zuid Europa.

Triplo, licht kruimige aardappel, met een licht gele vleeskleur, is geschikt voor koken en frituren.

Volgens Walter heeft de biologische markt een redelijk vaste groep consumenten. Toch zie je volgens hem dat het prijsniveau in de winkel sterk bepalend is voor de afzet. “Bij geringe prijsverschillen met gangbaar product, koopt de incidentele koper vaker bio product.”

Walter: “Groot struikelblok voor een exporterend land als Nederland is de onrechtmatigheid in Europa voor wat betreft de wet- en regelgeving. Als iedereen in Europa die biologisch wil telen ook verplicht zou zijn om biologisch uitgangsmateriaal te gebruiken, hadden we duidelijk minder oneerlijke concurrentie en zou dat de geloofwaardigheid van de biologische sector ten goede komen. Want in Nederland lopen we wat dat betreft voorop met een Nationale Annex van betekenis.”

¹ PotatoEurope is een jaarlijkse tweedaagse beurs met veld- en machinedemonstraties en die een keer in de vier jaar in Nederland plaatsvindt. Het is bedoeld als ontmoetingspunt voor de gehele aardappelsector in Europa. Dit jaar was dit evenement op 11 en 12 september in Nederland (Emmeloord). Er was een record aantal van ruim 15000 bezoekers uit 49 landen. De eerstvolgende PotatoEurope is op 3 en 4 september 2014 in Duitsland (Bockerode).

Foto Verkoopmanager Walter Testers van Bonna Terra Bron: Organicseeds.nl

Foto Aardappelras Triplo van Bonna Terra Bron: Organicseeds.nl

KWS Potato

“Bij KWS Potato staat biologische teelt van gewassen hoog in haar vaandel. De aardappel is binnen de KWS Groep een nieuw product, sinds de overname van de aardappeltak van Van Rijn”, aldus Gerard Bovée, productie manager KWS Potato.

Gerard: “Binnen ons rassen pakket zijn een aantal aardappelrassen die erg geschikt zijn voor Biologische teelt. De rassen EL MUNDO en VITABELLA* zijn hierbij de meest in het oog springende. VITABELLA is een vroeg en EL MUNDO een laat ras, beide met een goede resistentie tegen ‘de aardappelziekte’ Phytophthora infestans en erg geschikt voor kleinverpakking.

KWS Potato produceert biologisch pootgoed ten behoeve van de Noordwest Europese markten, waarbij een incidentele export naar Italië en Israël plaatsvindt.

KWS ervaart een niet eenduidig EU-beleid ten aanzien van het gebruik van biologisch pootgoed als storend in het opbouwen van een consistente productie van biologisch uitgangsmateriaal.”

“KWS, bekend als kweker, heeft phytophthora resistentie hoog op haar lijst van kweekdoelen staan en om die reden zal in de komende jaren het aantal rassen dat geschikt is voor de biologische teelt toenemen. Belangrijk hierbij is dat er een uniform en consistent beleid ontstaat over geheel de EU ten aanzien van het gebruik van biologisch pootgoed.”

*het KWS-aardappelras Vitabella kwam bij vergelijkende rassenproeven op demopercelen van het project Bio-Impuls in het ‘Phytophthora-jaar’ 2012 als een van de beste rassen uit de bus wat betreft resistentie tegen Phytophthora infestans.

Foto: aardappelras Vitabella van KWS Potato Bron: Organicseeds.nl

Foto: aardappelras El Mundo van KWS Potato Bron: Organicseeds.nl

Rijk Zwaan

Rijk Zwaan behoort volgens Heleen Bos, account manager biologische zaden van dit bedrijf, tot de top 5 van wereldwijd opererende groenteveredelingsbedrijven en verkoopt zaden van 25 verschillende groentegewassen in meer dan 100 landen. Zij vervolgt: "Al sinds 1992 werken we aan een breed aanbod van op biologische wijze geteelde groentezaden, die volledig voldoen aan de eisen zoals die worden gesteld door Europese certificeringinstanties. Meer dan de helft van de biologische zaden worden naar landen buiten Nederland geëxporteerd, voornamelijk binnen Europa, vooral naar Duitsland en Frankrijk.

Om tot de gewenste rassen te komen test Rijk Zwaan het nieuwe selectiemateriaal al in een vroeg stadium onder biologische teeltomstandigheden. Een biologische teelt vraagt immers om specifieke rassen, met goede resistenties tegen plantenziektes en soms ook andere consumentenvoorkeuren. We hebben zo'n 1000 rassen in ons assortiment en bieden van ongeveer 10% daarvan biologisch geteeld zaad aan. Hierbij gaat het om sla, tomaat, komkommer, andijvie en paprika. Daarnaast bieden we van ongeveer 300 rassen niet-chemisch beschermd zaad aan: sla, tomaat, komkommer, koolrabi, meloen, spinazie, onderstam, aubergine, peen, paprika, andijvie, kool, bloemkool, prei en selderij. Het aanbieden van zowel biologisch geteelde zaden als niet-behandeld gangbaar zaad is een bewuste keuze. We vinden het belangrijk om internationaal goed aan te sluiten bij de wensen en behoeften van onze klanten. Rijk Zwaan houdt daarbij als veredelingsbedrijf niet alleen rekening met de behoefte van haar directe afnemers, maar ook met de rest van de keten. We zien echter dat er in die afzetketen tot nu toe weinig tot geen onderscheid wordt gemaakt tussen producten uit biologisch geteeld en uit niet-behandeld gangbaar zaad.

Rijk Zwaan doet constant onderzoek naar verdere mogelijkheden om de productie van biologische zaden te verbeteren, ook in gewassen waar we nu nog niet in kunnen leveren. We willen een breed biologische assortiment aanbieden, dat bijdraagt aan een succesvolle biologische teelt en een kwalitatief goed en lekker eindproduct."

Foto: Heleen Bos van Rijk Zwaan beoordeelt bio-proef met een teler Bron: Organicseeds.nl

Foto: Heleen Bos ontvangt Bertus Buizer met de ambassadeur van Algerije Bron: Organicseeds.nl

Foto: Rijk Zwaan – biologische spinazie zaadteelt Bron: Organicseeds.nl

De Bolster

Diversiteit in biologische zaden bij De Bolster

Interview met Bart Vosselman (eigenaar / veredelaar) en Loes Mertens (veredelaar) van het Bolster Organic Breeding (BOB) team:

Diversiteit is troef bij De Bolster. Met meer dan 370 rassen van meer dan 290 soorten bloemen, kruiden en groenten hebben de medewerkers het hele jaar de handen vol. Wie in juli op de Open Dag is geweest, weet ook wat een pracht aan kleuren, geuren en insectengezoem deze diversiteit oplevert! Vanaf augustus draait de dorsmachine lange uren, want dan zijn de meeste zaden afgerijpt en klaar voor de oogst. Op de thuisbasis in Epe wordt op 6 hectare vooral het basiszaad geteeld. Basiszaad betekent dat dit zaad gecontroleerd is op raszuiverheid en kwaliteit. Zo wordt vermenging of kruisbestuiving met andere rassen vermeden en wordt op ziektes of mutaties gecontroleerd. Pas als alles akkoord is bevonden, gaan de zaden naar de biologische telers toe om de zaden te vermeerderen. In totaal gaat het om bijna 200 hectare zaadvermeerdering in Nederland, Frankrijk, Italië, België, Denemarken en inmiddels ook Moldavië. Dit in verband met risicospreiding. Niet alleen de teelten gebeuren op meerdere plaatsen in Europa, ook de verkoop breidt zich meer en meer uit naar het buitenland.

In Nederland zijn de zaden van De Bolster in diverse biologische winkels te verkrijgen en sinds dit jaar ook bij Welkoop en Boerenbond. Een uitgebreider assortiment wordt via een eigen web shop aangeboden: www.bolster.nl.

Naast de vermeerdering en verkoop van een groot aantal oudere rassen, is ook het ontwikkelen van nieuwe rassen die specifiek geschikt zijn voor biologische teelt een belangrijk en succesvol bedrijfs onderdeel geworden. Inmiddels zijn hier maar liefst vier professionele verdelers fulltime mee bezig.

Helaas vormen patenten op planteneigenschappen een steeds grotere bedreiging voor de ontwikkeling van rassen. Samen met onder andere Bionext wordt hier tegen gestreden. Maar aan vertrouwen in de toekomst van het eigen bedrijf en in die van de totale biologische sector ontbreekt het bij De Bolster niet!

Foto: Het Bolster Veredelingsteam Bron: Organicseeds.nl

Foto: Bloemenzaadteeltveldjes van De Bolster Bron: Organicseeds.nl

Foto: Vlinder bij bloemenzaadteelt van De Bolster Bron: Organicseeds.nl

Foto: Zaadteelt zonnebloemen - De Bolster Bron: Organicseeds.nl

Arnica Kwekerij

Interview met eigenaar / veredelaar Henk Pleiter:

De Arnica Kwekerij is een biologische vollegronds kwekerij van 2,5 hectare, gelegen tussen twee nationale parken, het Dwingelderveld en het Drents-Friese Woud, in de omgeving van Dwingeloo. In het verleden groeiden hier vele soorten inheemse planten, o.a. Arnica Montana, ook wel Valkruid of Wolverlei genoemd en in onze streek Gele Margrietten. De aanwezige oerbodem (woudzand) is bij uitstek geschikt voor deze beschermde en zeldzame planten. De kwekerij ligt in het schoonste gedeelte van Nederland, wat betreft lucht en bodem.

De planten die we telen zijn inheemse soorten, waarvan er vele op de rode lijst staan en dus bedreigd worden of al uitgestorven zijn op vele plekken in Nederland.

Naast 130 soorten inheemse vlinderplanten telen we Arnica Montana. Deze soort is zeer zeldzaam en groeide in het verleden massaal op de Dwingelose heidevelden. In 2007 is het Valkruid landelijk benoemd tot de mooiste bloem van Drenthe. Op de kwekerij groeien op dit moment enkele honderd duizenden Arnica Montana planten in verschillende leeftijden. Ze zijn vooral bedoeld voor medicijnproductie en cosmetica en ook voor de verkoop aan kwekerijen en particulieren.

De kweek en afzet van Arnica Montana planten onder het Demeter-keurmerk zijn de belangrijkste activiteiten van het bedrijf. Henk exporteert al ruim 7 jaar veel naar Duitsland en Zwitserland. In 2012 exporteerde Henk bovendien ook naar Engeland en Australië. Vooral in Zwitserland en ook in Duitsland besteedt men veel meer aandacht aan medicinale gewassen dan bijvoorbeeld in Nederland. In ons land komt dat volgens Henk in de eerste plaats door beperkende wet- en regelgeving door de overheid. Dat komt volgens hem omdat homeopathie bij de overheid een slecht imago heeft. Zo niet bij een groot deel van de bevolking. Want van de Nederlandse bevolking maakt naar Henk weet 1 op de 6 inwoners (dat is 15 - 20% van de bevolking) wel eens gebruik van alternatieve geneeswijzen zoals fytotherapie en homeopathie.

Met name in Zwitserland kiezen producenten ook echt voor de gezondheids- en kwaliteitsaspecten en zetten zij deze medicinale producten dan als top producten in de markt. Het zijn in de regel grote bedrijven die wereldwijd opereren op het gebied fytotherapie (natuurgeneeskunde) en homeopathie. De omzet van Arnica Montana kweekmateriaal groeit hard en is bijna ongevoelig voor recessie. Mede om die redenen heeft Henk zijn areaal dit jaar uitgebreid met 40%. Dat kwam mooi op tijd rond, zodat hij in september kon inzaaien.

Foto: Open dagen op Arnica Kwekerij – rechts Henk Pleiter Bron: Organicseeds.nl

Foto: Kweek Arnica Montana op Biologisch-dynamische Arnica Kwekerij Bron: Organicseeds.nl

Vandijke Semo

Interview met Bert-Jan van Dinter, directeur-aandeelhouder van Vandijke Semo:

“Vandijke Semo viert in 2014 haar 100 jarig bestaan. De teelt van biologische zaaizaden is een activiteit die wij sinds 1998 doen. In het begin was de productie beperkt tot graszaden voor met name de Zwitserse markt. De laatste jaren is daar uitbreiding vanuit Frankrijk bijgekomen. Het telen van biologisch graszaad is niet eenvoudig. Akkerbouwers zijn geen voorstander van graszaadteelt in verband met de opslag in de nateelt. Bij melkveehouders hebben we meer succes, ondanks het feit dat zij minder affiniteit hebben met zaden.

Met de ervaring die we opgedaan hebben in graszaad zijn we ook gestart met het produceren van biologisch zaaizaad van cruciferen. Vandijke Semo heeft als enig Nederlands kweekbedrijf een kweekprogramma in cruciferen. De nadruk in het cruciferen veredelingsprogramma ligt op het toetsen van meervoudige resistenties tegen nematoden. Middels een gewas als bladrammenas kunnen we resistenties ontwikkelen tegen bietencystenaaltjes en wortel knobbelaaltjes. Naast nematoden bestrijding geeft bladrammenas ook een goede biomassa. Dit is interessant om de organische stof op peil te houden. Van bladrammenas heeft Vandijke Semo op dit moment 12 rassen op de Europese rassenlijsten staan. Het kweekprogramma is er op gericht om bredere resistenties te ontwikkelen.

Vandijke Semo exporteert haar producten naar ruim 30 landen. Biologische afzet is gericht op Nederland, Zwitserland en Frankrijk.

De onduidelijk Europese regelgeving beperkt ons duidelijk in de afzet.

Voor onze gangbare producten is Duitsland een grote afzetmarkt, vraag naar biologische producten is er nauwelijks.

In Nederland gaat dit in principe wat makkelijker. Aan Bionext geven wij jaarlijks op hoeveel zaaizaad wij hebben geproduceerd. Afnemers zijn bekend met deze lijst. Gezien de onregelmatige afzet zijn wij terughoudend met het produceren van grote hoeveelheden omdat wij geen afzetgarantie hebben.

Wij zien een groeiende belangstelling voor cruciferen. Indien wij er in slagen om bredere resistenties te ontwikkelen, dan zullen telers hier veel profijt van hebben. Eigenlijk staan we pas aan het begin.”

Foto: Bladrammenas – Vandijke Semo Bron: Organicseeds.nl

Foto: Wortelontwikkeling Bladrammenas – Vandijke Semo Bron: Organicseeds.nl

Foto: Inwerken van Bladrammenas – Vandijke Semo Bron: Organicseeds.nl

2 Uitdagingen voor Nederlandse overheid en Europese Commissie

2.1 Ongelijk speelveld belemmert export biologisch uitgangsmateriaal

Nederland is strenger als het gaat om het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal dan andere EU-lidstaten. Bio-telers in Nederland moeten zich houden aan de hoogste eisen voor zaaigoed en zijn daardoor duurder uit dan hun collega's in de andere EU-lidstaten. Zij kunnen namelijk goedkoper gangbaar niet behandeld uitgangsmateriaal gebruiken. Dit is ongunstig voor de concurrentiepositie van Nederlandse telers. In Nederland wordt een Annexlijst met Categorie-1-materiaal (de Nationale Annex) gehanteerd. Daardoor is het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal voor gewassen die onder die categorie vallen altijd verplicht. De andere EU-lidstaten zijn ook verplicht om een Nationale Annex te maken, maar komen die verplichting niet na. Zij hebben hooguit een tweede categorie. Voor die categorie bestaat de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen.

Het komt er dus op neer dat de andere EU-lidstaten de afgesproken verplichting niet nakomen of niet handhaven. Om aan deze ongelijkheid een einde te maken is er begin 2010 vanuit

Organicseeds.nl namens de deelnemende bedrijven een brief gestuurd naar de toenmalige minister van landbouw, Gerda Verburg. Daarin werd aangedrongen op de uniformering van de regelgeving omdat dit de concurrentiepositie van de Nederlandse bedrijven aanzienlijk zal verbeteren, ook die van de Nederlandse Kweek- en Handelsbedrijven. Tot op heden is daar geen merkbaar gevolg aan gegeven. Dat is heel jammer, want daarmee laat Nederland echt kansen liggen. De kweek- en handelsbedrijven in ons land lopen daar elke dag tegenaan. De ideale situatie is wanneer de andere EU-lidstaten er ook allemaal een respectabele Nationale Annex op na houden. Net als Nederland. Zie www.biodatabase.nl

De uitvoering van het beleid wordt nu per land teveel aan brancheorganisaties overgelaten. Dat is verder prima, als de overheden maar wel toezien op de handhaving, net als wat alle andere Europese regels en wetten betreft waar de lidstaten zich aan moeten houden.

Dit roept op zijn minst vragen op:

- Weet Nederland niet al te goed hoe lastig het is om voor Nederland de derogatie voor het uitrijden van dierlijke organische mest op het eigen land van de boer of boerin vanaf 31 december 2013 verlengd te krijgen?
- En, weet Nederland niet hoe gemakkelijk het voor biologische boeren in de andere EU-lidstaten is om door middel van een simpele, zeg maar standaard ontheffingsaanvraag niet-behandeld gangbaar uitgangsmateriaal te gebruiken in plaats van het duurdere biologische uitgangsmateriaal?
- Handhaaft de Europese Commissie hierin niet ten onrechte selectief?

Nederland zou daar binnen Europa een belangrijk punt van moeten maken. Want is een gelijk speelveld voor biologisch uitgangsmateriaal in de Europese lidstaten niet even belangrijk dan de handhaving van de Europese nitraatrichtlijn voor oppervlaktewater? Laat Nederland de Europese Commissie dan ook houden aan de plicht tot handhaving van de Nationale Annex voor biologisch uitgangsmateriaal.

2.2 Octrooireggeving in EU belemmert de ontwikkeling van nieuwe rassen

Hoewel kwekersrecht dat we in Nederland kennen een prima bescherming biedt aan veredelaars en kwekers van nieuwe rassen, worden in EU-verband tegenwoordig ook octrooien op planteneigenschappen gevestigd. Dit wordt door de biologische sector als zeer ongewenst en onjuist

ervaren. Het gaat dan om eigenschappen die nog niet ergens beschreven zijn, zoals bijvoorbeeld een insectenresistentie. De octrooihouder wordt dan de volledige eigenaar van deze eigenschap. Dit betekent dat verder niemand een ras op de markt mag brengen waar de betreffende eigenschap in zit. Anders dan bij het kwekersrecht worden hierbij dus specifieke bouwstenen gemonopoliseerd. Op deze manier wordt innovatie in belangrijke mate geremd.

Het meest onbegrijpelijke aan deze patenten is misschien wel dat een bedrijf zo eigenaar kan worden van een planteigenschap die al van nature voorkomt. "In feite gaat het dus niet om een uitvinding, maar om een ontdekking", zoals een biologische veredelaar en kweker het treffend noemt. "En vaak betreft het ook nog materiaal dat uit genenbanken afkomstig is en dus middels publiek geld bewaard is gebleven. Het aanvechten van een octrooi is een erg dure zaak. Minder kapitaalkrachtige bedrijven worden dus al bij voorbaat uitgesloten."

De biologische sector die juist structureel groeiende marktkansen voor zich ziet, zal door de huidige - als omstreden ervaren - octrooiwetgeving van de EU ernstig belemmerd worden. Gelukkig laat dit veel consumenten in diverse EU-lidstaten en daarbuiten niet onberoerd, maar dat is voorlopig alleen een morele steun aan de biologische veredelingssector. Er is internationaal inmiddels ook brede steun voor een oproep tot beleidsacties tegen deze omissie in de octrooiwetgeving. Het Nederlands belang daarbij is substantieel en urgent.

Octrooien op natuurlijke planteneigenschappen moeten van de baan

In Nederland bestaat al sinds lange tijd een prima functionerend systeem van kwekersrechten. Kwekersrecht is vergelijkbaar met het auteursrecht. Een veredelaar die een nieuw ras ontwikkelt, verkrijgt gedurende een periode van 25 jaar het alleenrecht om zaden van dit ras te verkopen. Op deze wijze kunnen de grote investeringen die gepaard gaan met het ontwikkelen van een nieuw ras terug verdiend worden. De veredelaar krijgt daarmee beschikking over het ras, maar niet over de aanwezige eigenschappen. De eigenschappen zijn als het ware bouwstenen waar verder iedere andere veredelaar nog vrij over mag beschikken.

In toenemende mate worden echter ook octrooien op planteneigenschappen gevestigd. Het gaat dan om eigenschappen die nog niet ergens beschreven zijn, zoals bijvoorbeeld een insectenresistentie. De octrooihouder wordt dan de volledige eigenaar van deze eigenschap. Dit betekent dat verder niemand een ras op de markt mag brengen waar de betreffende eigenschap in zit. Anders dan bij het kwekersrecht worden hierbij dus specifieke bouwstenen gemonopoliseerd. Op deze manier wordt innovatie in belangrijke mate geremd.

Het meest onbegrijpelijke aan deze patenten is nog dat een bedrijf zo eigenaar kan worden van een planteigenschap die al van nature voorkomt. In feite gaat het dus niet om een uitvinding, maar om een ontdekking. En vaak betreft het ook nog materiaal dat uit genenbanken afkomstig is en dus middels publiek geld bewaard is gebleven.

Niemand in de zadensector kan zich onttrekken aan de consequenties van octrooien. Zowel het aanvragen, als het aanvechten van een octrooi is een erg dure zaak. Minder kapitaalkrachtige bedrijven worden dus al bij voorbaat uitgesloten. Eigenlijk worden alleen octrooideskundigen en de advocaten blij van dit spel.

Wat de biologische sector betreft is er alleen al wat deze knelpunten betreft voldoende stof voor de Europese Parlementsverkiezingen van volgend jaar. Maar hopelijk hoeft het daar niet vanaf te hangen en kunnen de Nederlandse kweek- en handelsbedrijven meer gaan investeren in de veredeling voor de biologische markt. Nederland kan dan verder op weg om daarin wereldmarktleider te worden. Want dat zit er in en de Nederlandse landbouwsector kent de weg. We kunnen daarmee ook een enorme

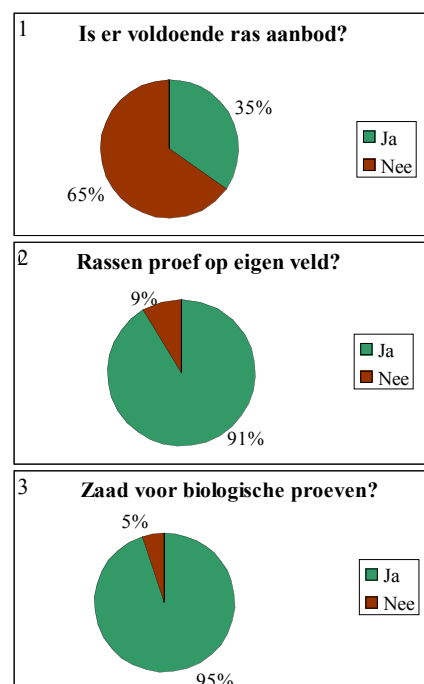
boost geven aan de verdere verduurzaming van de wereldvoedselvoorziening. Zie ook www.sustainablefoodsupply.org

3 Belang en ontwikkeling van diversiteit aan rassen

Om gewassen bij de teelt voldoende te kunnen beschermen tegen ziekten en plagen (resistentie) en om goed in te kunnen spelen op lokale effecten van het veranderende klimaat, is het belangrijk dat er steeds nieuwe rassen worden ontwikkeld met zoveel mogelijk de juiste eigenschappen. Ook vragen uiteenlopende lokale teeltomstandigheden op boerderijniveau en wensen van lokale consumenten om voldoende diversiteit en keuzemogelijkheden in rassen. Maatwerk dus, dat voor de veredelaars en kweek- en handelsbedrijven in Nederland ('-Kennisland') en voor veel boeren en consumenten waar ook ter wereld nieuwe kansen biedt. Dat is heel goed mogelijk door rassen lokaal te (laten) toetsen en te vergelijken. Daarvoor heeft Dr. ir. Kitty de Jager van Plantenziektkundig Advies in het kader van Organicseeds.nl een low-budget aanpak ontwikkeld in samenwerking met Buizer Advies.

Lokale toetsing en vergelijking van rassen

In 2012 is in het kader van Organicseeds.nl een enquête gehouden onder (biologische) telers en veredelaars. Een van de vragen in de enquête was of er voldoende ras aanbod is om een goede keus te kunnen maken voor de eigen (lokale) situatie. Voor 65% van de telers was dit onvoldoende (figuur 1). Nog meer telers waren geïnteresseerd (91%) in het uitvoeren van rassen proeven op hun eigen veld, onder begeleiding van experts en in samenwerking met andere telers en veredelaars (figuur 2). Daarnaast was ook een groot aantal veredelingsbedrijven (95%) bereid deel te nemen in projecten door middel van het aanleveren van zaden in ruil voor informatie over de test resultaten (figuur 3). Naar aanleiding van deze enquête is een concept ontwikkeld voor het lokaal testen van verschillende rassen (figuur 4). In 2012 is dit concept voor de eerste maal in de praktijk getest door middel van veldproeven bij een tiental biologische telers. De telers konden kiezen uit 16 aardappelrassen van 10 verschillende veredelingsbedrijven.

4 **Buizer Advies** Duurzame landbouw en energie **Plantenziektkundig Advies** Dr. Ir. Kitty de Jager

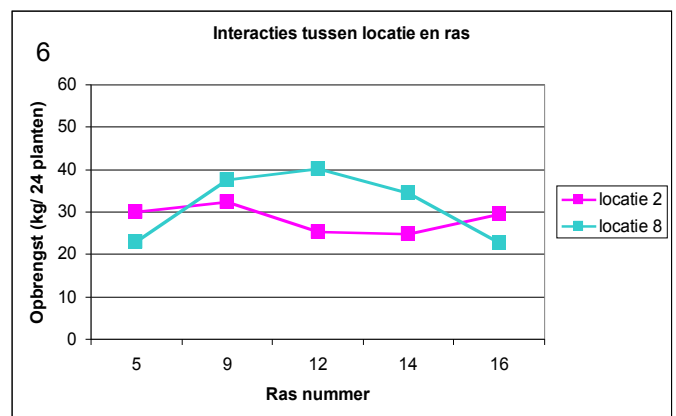
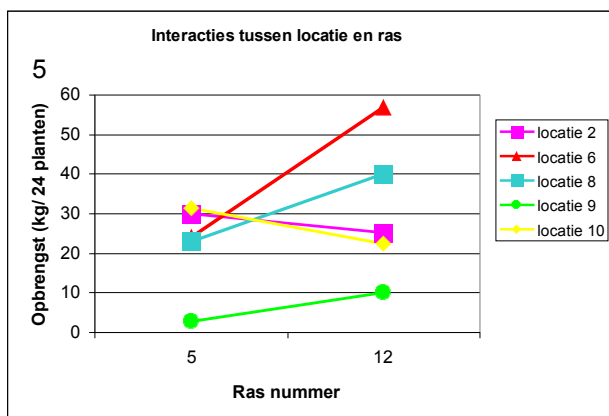
Teler A
Teler B
Teler C
Moestuinder D

Veredelaar A ras 1
Veredelaar B ras 2
Veredelaar C ras 3
Genenbank D ras 4

1, sep-13

Organicseeds.nl
bio quality

De resultaten van deze veld experimenten laten duidelijk zien dat de prestatie van een ras afhankelijk is van de locatie waar die geteeld is (figuren 5, 6 en 7). In figuur 5 is bijvoorbeeld de opbrengst van 2 rassen op 5 verschillende locaties te zien. Op locatie 2 en 10 geeft ras 5 meer opbrengst dan ras 12, terwijl dit op locaties 6, 8 en 9 andersom is. In deze figuur is ook heel duidelijk te zien dat het effect van locatie (bodem, teeltduur, weersomstandigheden lokaal etc.) minstens zo groot is als het ras effect. In figuur 6 is de opbrengst van vijf verschillende rassen op 2 locaties te zien. Hier zijn wederom rassen te zien die op de ene locatie beter presteren dan op de andere en andersom (ras 5 en 9 en ras 14 en 16). Van deze experimenten is als voorbeeld alleen de opbrengst weergegeven, er zijn ook andere eigenschappen waargenomen (gewasopbouw en groei, ziektegevoeligheid etc.; figuur 7). De keuze van de individuele teler bleek zeker niet alleen op opbrengst gericht. Bovendien was de doorslaggevende factor omtrent de rassen keuze ook nog per teler verschillend.

Het is dan natuurlijk het mooiste en meest effectief als die rassen dan ook door diverse biologische telers in binnen- en buitenland zelf getoetst kunnen worden. Want iedereen, iedere regio en ieder veld

heeft zo z'n eigen kwaliteiten en problemen. Een ras wanneer geselecteerd onder die specifieke omstandigheden is uiteindelijk het beste ras voor die specifieke plaats.

In het kader van Organicseeds.nl is op basis van de enquête en de resultaten van het experiment zoals hier beschreven een aanpak ontwikkeld voor lokale ('On-Farm') toetsing en vergelijking van rassen door de biologische teler en boer, individueel of in groepsverband. Plantenziektkundig Advies van Dr. ir. Kitty de Jager kan daarbij de nodige begeleiding geven. Mevrouw de Jager heeft zelf ook jarenlange ervaring het doen van proeven in de plantenveredeling. Voor informatie: kdj@kpnmail.nl of info@organicseeds.nl.

Organicseeds.nl

bio quality

Noot voor de redactie:

Voor vragen over dit bericht kunt u contact opnemen met Bertus Buizer, manager van Organicseeds.nl (06-24597803).